

KAFKA OP DE WALLEN

Wat **Marcel Kaatee** overkwam,
had dat jou ook kunnen
gebeuren? Welkom in het
Proces van de Eeuw.

door Auke Kok **fotografie** Maarten Kools

Hij zit achter een bruinglanzend hekje op de beklaagdenbank, rechtop, klaar om aan te vallen. De plek waar hij vroeger als student economie nooit had gedacht te zullen belanden, maar waar hij nu wel degelijk zit, de zoveelste keer alweer in twee jaar tijd. Bovenop zijn hoofd steunt zijn bril, zo kan hij beter lezen. Er valt veel te lezen, erg veel. Marcel Kaatee leest hardop voor uit rapporten waar een toehoorder zonder Hogere Boekhoudschool niets van begrijpt. Maar daar gaat het ook niet om. Het gaat om zijn keel. Die is droog. Per zin wordt zijn keel hoorbaar steeds een beetje droger. Maar Marcel Kaatee gaat door, er wacht nog een berg aan informatie die om toelichting vraagt. Waarom is zijn keel droog? Omdat hij tijdens de eindeloze uitleg over de compensabele verliezen in zijn bedrijfsvoering een hoop vocht nodig heeft. En omdat iedereen in deze zaal van het Gerechtshof in Amsterdam water krijgt, behalve Kaatee. Alsof hij straf verdient omdat hij geen toga draagt.

'Snap je dat nou?' De vriendin van Marcel Kaatee fluistert met een ve-

nijn dat je mag verwachten van een levenspartner die er altijd is. De verslaggevers van de zaak-Holleeder kennen haar; respect voor iemand met zoveel zelfopoffering. Nee, ze snapt het niet: de twee aanklagers links schenken zich uit de zojuist aangereikte karaf nog wat bij; de drie rechters en de griffier in het midden bedanken de functionaris van het Gerechtshof voor de verversing en achter Kaatee in zijn beklaagdenbankje houden ook zijn advocaten de keel in gesmeerde staat. Misschien zou verdachte Kaatee, vijftig jaar, blauwe ogen met jongensuitstraling, kortgeknipt haar, zijn advocaten om water kunnen vragen. Die advocaten zitten achter hem, ingeklemd tussen rijdbare koffers gevuld met dikke ordners.

Maar Kaatee lijkt veel te druk met zijn positieve en negatieve vermogen, zijn geconsolideerde jaarcijfers en het waarderen van fiscale claims. Enkele beweringen van getuigen ten nadele van hem weerlegt hij zo te zien eenvoudig. Hij lijkt er in ieder geval meer van te snappen dan zijn aanklagers. 'Verrassend dat u die stukken uit uw hoofd kent,' zegt de middelste rechter, de president van het Hof. Compliment of verdachtmaking? Je weet het niet - je weet het nooit, weet niets meer zeker. Sinds de dag dat je tot je stomme verbazing bent opgenomen in Het Proces van de Eeuw is alles mogelijk. Zó ben je uitbater van twee gokhallen zonder strafblad, en zó ben je in de ogen van Justitie lid van de poldermafia. Ben je het financiële brein van Holleeder bij het afpersen van zakenmensen en het doorsluizen van miljoenen euro's. Veel van de aantijgingen zijn inmiddels onhoudbaar gebleken. De meeste werden ingetrokken of door de rechter niet gehonoreerd. En toch, de resterende beschuldiging - het medeplegen van witwassen - is net voldoende om je zakelijk te gronde te richten.

In december 2007 werd Kaatee veroordeeld tot vijf maanden hechtenis. (Willem Holleeder zelf kreeg negen jaar.) Naast zijn hoger beroep, waarin eind juni uitspraak wordt gedaan, heeft Kaatee ook last

'IK HAD HET IDEE: HIER GEBEURT HET – NIET BIJ PHILIPS.'

van de gemeente Amsterdam die de Wallen 'schoon' wil maken. En de speelhallen van Kaatee zijn niet populair op het stadhuis. Alleen al de verdenkingen bij Justitie kunnen volstaan om zijn vergunningen in te trekken. De criminele geur die om hem heen hangt, met of zonder harde bewijzen, kan een streep halen door de zaak waaraan hij zolang heeft gewerkt. In dit hoger beroep vecht Kaatee voor zijn laatste kans. Hij slikt steeds moeilijker.

Het gebouw aan de Prinsengracht, de neo-klassieke gevel, de brede stenen trappen en houten balustrades, al die negentiende-eeuwse gewichtigdoenerij zou een geschikt decor zijn voor een moderne versie van *Het Proces* van Franz Kafka: hoe een ogenschijnlijk onschuldig individu wordt vermalen tussen de armen van Justitie. En nu beginnen zijn aanklagers ook nog eens over die envelop. Voor de zoveelste keer die vervloekte envelop. De envelop met het gewicht van een molensteen. Kaatee wilde dat die er nooit was geweest. 'Ik nam die envelop mee naar kantoor,' geeft hij toe. 'Ik had 'm niet moeten aannemen, achteraf. De envelop lag ongeveer een week in mijn kluis, wachtend op het moment om Endstra erop aan te spreken.' Op een dag kreeg Kaatee die envelop in handen geduwd. Weigeren was lastig geweest. Ze was afkomstig van Willem Endstra, een vastgoedondernemer op wie Kaatee toen, april 2003, nog een vordering had. De envelop van A4-formaat was nogal rijkelijk gevuld, er zat ongeveer een kwart miljoen euro in. Volgens het Openbaar Ministerie was dat geld afgeperst van Endstra. Kaatee zou het in ontvangst hebben genomen met de bedoeling het door te geven aan afperser Holleeder. Dat van die kwart miljoen hoorde Kaatee later pas. Hij heeft die envelop nooit geopend. Merkwaardig, vonden zijn aanklagers. Waarom zou je zo'n envelop niet openen om te zien wat er in zit? Natuurlijk: hij kende de inhoud al lang, daarom liet hij haar dicht! Achteraf beschouwd, zegt Kaatee even later, kon hij vanaf het moment dat hij de envelop kreeg aangeboden geen goed meer doen. 'Had ik de envelop wél geopend,' zegt hij later in zijn kantoor op de Wallen, 'dan had de officier van justitie natuurlijk geroepen: als u er niets mee te maken wilde hebben, waarom heeft u die envelop dan niet dicht gelaten?' Kaatee heeft het geld in de kluis gelegd om Endstra duidelijk te maken dat hij het via de bank wilde hebben, niet contant. Waar moest hij met al die briefjes naartoe? De bank zag hem aankomen. Banken houden niet van buurten met rode lichtjes. Kaatee bankierde bij de Rabobank en die relatie wilde hij niet belasten met een dikke envelop. Zegt Kaatee.

Zeggen niet de getuigen die Kaatee omschrijven als een loopjongen

van Holleeder. Als een stroman. Een hulpje, een handlanger in het leegzuigen van Endstra, de ondernemer die in mei 2004 werd vermoord omdat hij, eenmaal ontdaan van zijn miljoenen, geen nut meer had voor de jakhalzen van de Amsterdamse onderwereld. Kaatee heeft er vooral spijt van dat hij ooit in zee is gegaan met Endstra. Of eigenlijk was het andersom: Endstra ging met hem in zee. Helaas. 'Het is een ramp dat die man in mijn leven is gekomen,' vindt hij.

Die Wallen zijn niets voor jou - zijn ouders hadden het nog zo gezegd. Studeren moest hij, als opmaat naar een carrière die leek op wat zijn vader had doorlopen. Bij Unilever of anders bij een andere multinational met fijne vooruitzichten. Maar Marcel Kaatee wilde niet luisteren. Via schoolvrienden belandde hij in 1980 in de rosse buurt van Amsterdam. 'Stoepier' voor Casa Rosso, op een zondag driehonderd gulden verdienen door mensen het sekstheater binnen te lokken ('*Real fucky fucky!*'): dat was wat. Voldoende voor een student economie in ieder geval om de collegebanken vaarwel te zeggen en zijn bijbaantje te bevorderen tot hoofdmoot. Liever dan een leven te leiden van een kantooman liet hij zich opslokken door de sfeer van ondeugd. In dat oudste stukje van Amsterdam, waar de stad nooit gaat slapen, voelde hij zich lekker. Geen leven van negen tot vijf maar iedere dag een nieuwe uitdaging. Mensen om je heen die je prikkelen, met humor, met voldoende anonimiteit om jezelf te kunnen zijn.

Over zijn werkgever Maurits 'Joop' de Vries deden verhalen de ronde. Zo zou 'Zwarte Joop' worden gefinancierd door de Amerikaanse mafia, aangetrokken als ze werd door de hier gedoogde openbaarheid van seks en drugs. Kaatee hoorde zulke verhalen wel, maar hij schreef ze toe aan jaloeze ex-werknemers die gebrouilleerd waren met De Vries. Hij genoot te zeer van de eigengereide manier waarop 'de ongekroonde koning van de Wallen' zijn zaakjes runde. Voor Casa Rosso en de speelautomatenhallen Buddy Buddy en Molensteeg regelde De Vries zijn eigen rust en orde. Trad de politie niet op tegen junkies en dealers, dan deed Zwarte Joop het wel. Waar de gemeente naliel de grachtjes en stegen schoon te houden, zorgde De Vries voor stratenvegers. Beroemde artiesten als Sammy Davis Jr kwamen langs in de nachtclub, en Telly Savalas en Jean-Paul Belmondo. De gesjeesde student Kaatee vergaapte zich aan de busladingen Japanners en de opgedofte echtparen uit alle windstreken op zoek naar opwindend amusement. Hij ging op in wat hij zag als een stijlvol uitgaansleven. Aan dezelfde Achterburgwal liet De Vries een gokpaleis verrijzen van Amerikaanse allure, Club 26. En niemand die het in zijn hoofd haalde om herrie te schoppen. De aanwezigheid van erkende vechtsporters als Wim Ruska was voldoende. Kaatee zag de 'nekenbrekers' vrijwel nooit in actie. In de ogen van Kaatee zorgde De Vries voor een betrekkelijk nette subcultuur van ondernemers en bewoners die het voor elkaar opnamen. De Vries was betrouwbaar, Bureau Warmoesstraat corrupt: zo zag zijn wereld er in de jaren tachtig uit. Kaatee had de fijnste tijd van zijn leven. Waar ter wereld heerste zo'n alternatieve, vrijgevochten sfeer als hier op de Wallen? Hij ontwikkelde een

'WAT?' ZEI HOLLEEDER DAN, 'WEET JE DAT NIET? HET STAAT ALLEMAAL IN DAT BOEK, HOOR.'

liefde voor gokken, en dan met name voor *craps*. Dat gooien met die dobbelstenen op een groene tafel kende hij uit speelfilms, en hier op de Wallen werd het werkelijkheid. Illegaal, maar, of juist daarom, enerverend. Hij startte een vrolijke funkgroep met de naam Seven Eleven (synoniem voor *craps*). Zijn artiestennaam als gitarist luidde – luidt nog steeds - Dice (dobbelsteen). Kaatee waande zich in Klein Las Vegas, een omgeving van warm, rood licht, rumoer en spanning. Zijn leven wérd de film. 'Ik had het idee: hier gebeurt het – niet bij Philips.' En promotie maakte hij evengoed, hij werd later bedrijfsleider van de gokhallen Buddy Buddy en Molensteeg. Wantgezondverstandenenfinanciëlekennishadhijsnatuurlijkwel.

Na het afbranden van Casa Rosso en de dood van Joop de Vries werd de onderneming waarin Kaatee werkte nog een stuk netter. Dochter Edith de Vries nam de zaak over en haar aanpak kenmerkte zich door een hang naar schaalvergroting, *upgrading* en ordentelijkheid. 'We verdienen genoeg, de belastingen kunnen er best af,' was haar motto. 'Kaatee, die door Edith werd aangesteld als financieel manager van het nieuwe Casa Rosso-imperium, kon zich daar goed in vinden.' Net als de FIOD trouwens, die het seks- en gokimperium in 1983 al was binnengevallen.

Alles veranderde toen Edith de Vries het bedrijf in 1992 verkocht aan Rob Grifhorst. Tenminste, dat zou je zeggen met de kennis van nu. Op dat moment was Grifhorst volgens Kaatee een aardige, zelfs lieve man. Sommige anderen vonden Grifhorst een dubieuze figuur, een vriend van de Heinekenontvoerders. Maar dat zei Kaatee niet zoveel. Bijnamen als 'De vijfde ontvoerder van Freddy Heineken' maakten geen kans bij Kaatee. Hij zag een voornamelijk in Spanje woonachtige zakenman die zijn deals afhandelde met grote accountants- en notariskantoren. Weliswaar maakte Grifhorst er geen geheim van dat hij bekende misadigers als Cor van Hout goed kende, maar Kaatee vond hem 'totaal niet het type voor misdaad'. Het boek *De ontvoering van Alfred Heineken* van Peter R. de Vries had hij nooit gelezen. Kaatee had geen belangstelling voor kidnappings. Hij zou het ook niet gaan lezen toen hij via Grifhorst een stevig gebouwde, lange man met een flinke neus als assistent-bedrijfsleider bij zich kreeg. De stevig gebouwde man stelde zich voor als Willem Holleeder. Voor Kaatee was het belangrijker dat de Heinekenontvoerder na zijn vrijlating in 1992 het rechte pad op wilde. Dat zei Holleeder en Kaatee vond het een uitstekend idee. Per slot van rekening waren die jongens nog jong toen ze Heineken en diens chauffeur in 1983 gevangen hielden, om uiteindelijk 35 miljoen gulden aan losgeld te ont-

vangen. Kaatee dacht, ik begin er niet over. Bovendien, ze hadden hun straf uitgezeten, ze verdienden een nieuwe kans. ‘Maar soms vertelde Willem een anekdote en dan wist ik niet waar hij het over had. “Wat?” zei hij dan, “Weet je dat niet? Het staat allemaal in dat boek, hoor.”’ Kaatee vond Holleeder een aardige gozer. Dat telde zwaarder dan de verhalen die over ‘De Neus’ de ronde deden. Holleeder paste goed in de buurt. Hij bewoog zich ontspannen tussen de mensen, maakte gemakkelijk contact. Handig was hij ook nog, bij verbouwingen in de Bananenbar en de gokhallen zorgde hij ervoor dat alles goed kwam. Vier jaar na zijn entree verdween Holleeder-de-aannemer vanwege de intrede van een nieuwe eigenaar: Willem Endstra. Wat een geluk voor Kaatee! Ook deze eigenaar bleek een prettige man, charmant en klein van stuk en, ook niet verkeerd, hij bevorderde Kaatee tot directeur van de amusementshallen Molensteeg en Buddy Buddy. Endstra maakte indruk op hem als een buitengewoon succesvolle vastgoedondernemer. Ter bescherming van zijn naam verschool Endstra zich achter deffig klinkende bv’s. De banken konden maar beter niet weten dat hij actief was in de rosse buurt. Kaatee snapte dat wel. Niet aantrekkelijk, niet gehuwd en toch kinderen hier en daar, bij verschillende vriendinnen tegelijk: zo gewiekt kwam je ze niet iedere dag tegen. Hij vond Endstra ‘een meester in het verhullen’. Als eigenaar van Seaport Marina in IJmuiden liet Endstra de burgemeester van Velsen rustig een uur wachten – en genoot daar zichtbaar van. Zijn leven leek een spel, een toneelstuk dat van leugens aan elkaar hing. Zo gaat dat kennelijk in dat vastgoedwereldje, dacht Kaatee, toen hij Endstra op diens zoveelste act betrapte.

De autoriteiten dachten daar anders over. Die hadden al de nodige keren achter Endstra aangezet, op verdenking van onder andere malversaties en betrokkenheid bij drugshandel. Telkens had Endstra zijn vervolgers weten af te kopen. Maar in hetzelfde jaar als de komst van Endstra op de Wallen, 1996, werd de Molensteeg binnengevallen door tientallen politieagenten. Er kon geen kip meer bij, waarvoor in die pijpenla tussen Oudezijdsachterburgwal en Zeedijk overigens weinig nodig was. Honderdttwintig man ME om zo’n steegje te ontdoen van illegale prostituees, drugsdealers en andere ongewenste elementen: het leek Kaatee wat overdreven. Inderdaad leidden zestig arrestaties tot slechts enkele veroordelingen. De inval stond echter niet op zichzelf. Enkele maanden eerder was het rapport van de commissie-Van Traa verschenen. En als zulke parlementariërs iets op papier zetten, zo leerde Kaatee, dan is er geen houden meer aan. Volgens het rapport konden gokkasten zoals de zijne worden gebruikt voor het witwassen van crimineel geld. Bovendien zouden zijn ‘Wallenpanden’ feitelijk in eigendom zijn van de Heineken-ontvoerders. En Holleeder zelf? Hem zag Kaatee niet meer zoveel, of het moest zijn in een sterrenrestaurant, samen met Willem Endstra. Dat waren leuke avonden. Geld speelde geen rol. Of juist wel, eigenlijk: als Kaatee werd verzocht wat contenten mee te nemen uit de kas van zijn automatenhallen, een duizendje of tien bijvoorbeeld. Die gekke Willem gaat een van zijn maitresses verwennen, dacht Kaatee dan. Nou ja, Willem was de baas – een belangrijke ondernemer, een grote jongen in Amsterdam. Alleen liepen al die geldleningen

aan Endstra nogal op, en de vastgoedtycoon betaalde zelden of nooit terug. Dat laatste bleek een gewoonte van Endstra, met alle gruwelijke gevolgen vandien.

In de zomer van 2002 liep de ballon van Willem Endstra plotseling leeg. Kaatee hoorde van een incident waarbij Endstra met veel kabaal was bedreigd door een gevreesde misdadiger, John Mieremet. ‘Toen dacht ik voor het eerst: zit dat wel goed?’ Nee, niet echt dus. Twee maanden later werd Endstra in *De Telegraaf* de bankier van de onderwereld’ genoemd: een pressiemiddel van Mieremet om zijn geld terug te krijgen. De leuke gozer Willem Holleeder werd omschreven als de ‘lijfwatch’ van Endstra, de ondernemer die enorme bedragen van criminelen had aangenomen en vervolgens geïnvesteerd in de bovenwereld. Kaatee zat er middenin.

Na het Mieremet-interview in *De Telegraaf* wilde Endstra onmiddellijk van de Wallenpanden af. En omdat niemand nu nog zaken met hem wilde doen, moest Kaatee ze maar overnemen. Kaatee kon de benodigde vier miljoen euro niet ophoesten, daarom zou Endstra ze aan hem verkopen en tegelijk hem die vier miljoen lenen. Zo had Endstra officieel niets meer met die hallen te maken, Kaatee was eigenaar. Maar voor de man die nu Kaatee’s financier was geworden, Willem Endstra, volgde de ene ramp op de andere. Het zakenblad *Quote* plaatste een foto van hem met Holleeder, genoeglijk op een bankje aan de Apollolaan in Amsterdam-Zuid. De relatie tussen hem en de beruchte Heinekenontvoerder kon niet langer worden ontkend, tientallen media namen de foto over. Endstra werd een paria. Hij raakte beklemd tussen enerzijds criminelen die hun geld terug wilden en anderzijds financiële partijen die geen zaken meer met hem wilden doen. Aan de miljoenen die hij moest betalen, kon hij niet komen. Toen deed Kaatee twee dingen waarvan hij later spijt zou krijgen. In het voorjaar van 2003 nam hij eerst een envelop aan met ongeveer 250.000 euro – van een neef van Endstra – om die na een week terug te geven uit vrees voor argwaan bij de bank. Vervolgens bladerde hij in de boekhouding op Endstra’s kantoor aan de Apollolaan. Waarom? Om te zien of Endstra inderdaad, zoals hij had beweerd, zijn belang in het World Fashion Center had verkocht. Als dat waar was, zou Endstra zijn schuld aan Kaatee voldoen via de bank. Dan kon Kaatee, die zelf ook schulden had, eindelijk rustig slapen omdat het geld zou komen. Dat heeft Kaatee bij herhaling tegen rechercheurs en aanklagers verteld, vanaf zijn arrestatie in januari 2006 tot de lente van 2009. Want het openbaar ministerie gelooft iets anders: het aannemen van dat geld en het kijken in het contract van Endstra toont Kaatee’s betrokkenheid bij het afpersen van Endstra en het witwassen van de geïnde miljoenen. Ook had Kaatee wel eens een afspraak geregeld tussen Endstra en Holleeder. Ja, waarom niet? De twee Willems waren naar de indruk van Kaatee al vele jaren bevriend. Volgens de officier van justitie echter, hielp Kaatee op die manier Holleeder bij het bedreigen en afpersen van Endstra. Met terugwerkende kracht blijkt Marcel Kaatee in de ogen van het OM allerlei zonden te hebben begaan. Zijn verleden heeft de contouren gekregen van een nachtmerrie.

Kaatee maakte de raarste dingen mee. Zijn spullen werden overhoop gehaald door de politie, alle telefoontjes getapt, hij kon geen stap meer zetten of het werd hem aangerekend. Ook de overdracht van de lening van vier miljoen euro, met de Wallenpanden als onderpand, van Endstra naar een derde partij werd in Kaatee’s nadeel uitgelegd. Kaatee maakte het weinig uit of hij nu rente moest betalen over die lening aan Endstra of aan ‘Wilbu-

ry Limited’. Maar het OM des te meer. Achter Wilbury ging namelijk weer een andere zakenman schuil, Jan-Dirk Paarlberg, naar wie de afgeperste miljoenen van Endstra zouden zijn gegaan.

Op deze ochtend in het Gerechtshof is dat een van de vragen die Kaatee moet beantwoorden. Daglicht valt binnen door de hoge ramen van de zittingzaal, mooi gefilterd door vitrages. Verder is niets mooi. “Pas in een laat stadium onderzocht u wat Wilbury eigenlijk was,” stelt een van de aanklagers. ‘Vreemd. Je wilt toch meteen weten wie je nieuwe geldschietster is?’ Kaatee niet. De notariële akten zagen er betrouwbaar uit. De transactie was geregeld bij een bekend notaris-kantoor en Endstra had gezegd dat het ‘een nette partij’ was. En dat had Kaatee geloofd. Kaatee heeft jarenlang mogelijk veel te veel geloofd. Lastig voor hem is dat Endstra tijdens de zogenaamde achterbankgesprekken alle schuld gaf aan Holleeder en daarin ook Kaatee betrok. Dus heeft Kaatee dag en nacht gewerkt om Endstra te onmaskeren als leugenaar en om zichzelf vrij te pleiten. Geen verdachte in deze hele kwestie die zijn zaakjes zo goed bleek te kennen als Marcel Kaatee. Het resulteerde in welbespraakte antwoorden, in een gedetailleerd weblog en in dagelijkse e-mails aan zijn advocaat. Eind juni zal de president van het Hof het finale oordeel vellen. Misschien pakt het slecht uit. Dan lijkt Kaatee te kunnen inpakken. Het net van het rapport-Van Traa, de affaire-Holleeder, extreem verhoogde belastingdruk in zijn branche, en de hunkering van de gemeente om zijn vergunning in te trekken krachtens ‘Bibob’ zou over hem heen vallen. ‘Mijn naam is besmet,’ zegt hij. ‘Geen bank die mij onder deze omstandigheden een rekening geeft.’ Tegen sommige invloeden kan hij nu eenmaal niet op. Tegen de uitlating van de vroegere officier van justitie (tegenwoordig kamerlid) Fred Teeven bijvoorbeeld: Kaatee als de ‘Minister van Financiën’ van de bende-Holleeder. Inmiddels onzin gebleken, maar in het digitale tijdperk vliegt zo iets onbelemmerd door als een vogel in de lucht, onuitwisbaar, onbereikbaar, net als de vele andere beschuldigingen aan zijn adres. Maar misschien oordeelt de president positief en gunt hij Kaatee een laatste strohalm. ‘Ik zit er nu zo diep in, niets zal mij ontgaan,’ zegt hij. ‘We mikken honderd procent op vrijspraak. En lukt dat, dan zal ik zeker een schadeloosstelling eisen.’ Dat lijkt hem, na bijna acht maanden in het huis van bewaring en na alle verwoestende publiciteit, wel op z’n plaats. Heeft hij ook daar succes mee, dan zal hij de vergoeding in zijn bedrijf stoppen. Zijn bedrijf heeft dat hard nodig. De advocaatkosten in de strafzaak en in de Bibob-procedure hebben de liquiditeit behoorlijk aangetast. En kredieten om de moeilijke tijd te overbruggen zitten er niet in. Eens de boekhouder van Holleeder, altijd de boekhouder van Holleeder.

KAATEE WERD VERZOCHT WAT CONTANTEN MEE TE NEMEN UIT DE KAS VAN ZIJN AUTOMATENHALLEN, EEN DUIZENDJE OF TIEN

